

ВІДГУК

офіційного опонента

д.е.н., проф. Кузнецової Інни Олексіївни

на дисертаційну роботу Янкового Романа Васильовича

на тему: «Інноваційне стратегування діяльності вітчизняного бізнесу»,

представлену на здобуття наукового ступеня

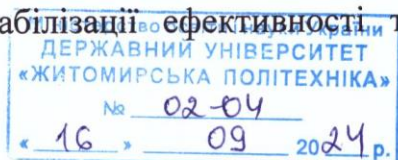
доктора економічних наук за спеціальністю

08.00.04 – економіка та управління підприємствами

(за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дисертаційної роботи

Розвиток інноваційної бізнес-моделі підприємництва, нарощування людського капіталу за рахунок реформування наявної системи освіти, формування розумної соціальної економіки, збільшення глобальних інвестиційних ресурсів для фінансування дослідницьких та інноваційних освітніх програм є основою інноваційного розвитку будь-якої держави, що об'єднує зусилля державного та приватного секторів у досягненні своїх цілей. Їх діяльність має бути зосереджена передусім на формуванні вітчизняної інноваційної системи, запровадженні сучасних інструментів підтримки прийняття управлінських рішень, використанні технологій штучного інтелекту. Всі перелічені завдання реалізуються на сьогоднішній день в надскладних для держави умовах війни. Тому гостро постає проблема формування інноваційних стратегій, адже інноваційний шлях реформування є підґрунтям і запорукою стабілізації ефективності та

зростання конкурентоспроможності національної економіки. Стратегічне управління підприємствами потребує розроблення сучасних теоретичних і методологічних засад для прийняття управлінських рішень, направлених на інноваційний розвиток бізнесу. У цих умовах, виникає невідкладна потреба у розробці сучасного інструментарію інноваційного стратегування. Тому обрана Р.В. Янковим тема дослідження є безумовно актуальною та своєчасною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертацію виконано згідно плану науково-дослідних робіт, зокрема:

- Державного університету “Житомирська політехніка” в межах теми “Обґрунтування шляхів підвищення ефективності ведення бізнесу в умовах воєнного стану” (довідка № 44-13.00/333 від 05.03.2024 року), де докторантом визначено стратегічні та інноваційні напрями підвищення ефективності діяльності вітчизняного бізнесу;

- ЗВО “Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая” в межах теми “Модернізаційні детермінанти трансформації суспільно-територіальних систем України в умовах посилення процесів євроінтеграції та підвищення ефективності управлінської структури економічних систем на різних рівнях функціонування” (довідка № 02/2737 від 14.12.2023 року), де здобувачем удосконалено методичний підхід до оцінки ефективності інноваційного розвитку бізнесу та обґрунтовано впровадження адаптивної моделі стратегії інноваційного розвитку вітчизняного бізнесу;

- Національного університету “Києво-Могилянська Академія” в межах теми “Теоретико-методологічні засади управління соціально-економічними системами” (номер державної реєстрації 01119U103840), де здобувачем сформовано стратегії розвитку соціально-економічних систем.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій в дисертації та їх достовірність

У дисертації Р.В. Янкового наведено теоретичні положення та запропоновано практичні рекомендації, спрямовані на вирішення наукової проблеми щодо формування комплексного інструментарію інноваційного стратегування діяльності вітчизняного бізнесу.

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та публікаціями Р.В. Янкового дає змогу стверджувати, що сформульовані автором наукові положення, висновки і рекомендації є достатньо обґрунтованими, достовірними та логічними.

Мета дисертаційного дослідження, встановлені наукові завдання, визначені об'єкт і предмет дослідження відповідають обраній темі та в повному обсягу розкривають її сутність.

Обґрунтованість наукових положень досягнуто за рахунок вдалого використання низки загальнонаукових та специфічних наукових методів, зокрема: сформована джерельна база дослідження проблем стратегування діяльності бізнесу ґрунтується на застосування методів бібліометричного аналізу, систематизації та теоретичного узагальнення. Методи теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу, систематизації, групування були використанні для розгляду ключових дефініцій, порівняння різних науково-теоретичних підходів та систематизації методів адміністрування. Вивчення умов і результатів інноваційної діяльності ґрунтується на застосуванні кількісного аналізу. Аналіз глобальних тенденцій був розглянутий крізь призму міжнародного порівняльного аналізу.

У першому розділі «Теоретичні основи інноваційного стратегування бізнесу» виконано порівняльний аналіз та систематизацію існуючих наукових підходів до тлумачення поняття «стратегування» (с. 63-67), уточнено поняття «інноваційне стратегування бізнесу» (с. 68-80).

Автором вдало використано діаграму діяльності для візуалізації потоків інформації між елементами системи управління інноваціями підприємства (с. 79), що надало змогу показати її цілісну роботу та чітко структурувати елементи управління загальними інноваціями підприємства.

Важливим теоретичним доробком є концептуальний базис стратегічного управління інноваційною діяльністю бізнесу (с.88), який інтегрує всі необхідні процеси даного виду діяльності (с.83-97).

У другому розділі «Методологічні концепти інноваційного стратегування вітчизняного бізнесу» систематизовано наукові підходи до дослідження інноваційного розвитку вітчизняного бізнесу (с. 108-111), критично досліджено особливості методології аналізу інноваційного стратегування (с.130-133), запропоновано власну класифікацію методів оцінки ефективності інноваційного стратегування (с. 134-156).

Представляє науковий інтерес запропонована автором адаптивна модель стратегії інноваційного розвитку вітчизняного бізнесу (с.165), яка базується на гнучкості, здатності адаптуватися до змін, швидкій реакції на нові виклики та навколишні зміни бізнесу.

У третьому розділі «Комплексна оцінка особливостей інноваційного стратегування діяльності українського бізнесу» виокремлено та упорядковано аналітичні методики і напрями дослідження (с.182-183), на цій підставі сформовано методичний підхід до дослідження стану, напрямів та факторів розвитку інноваційної діяльності бізнесу (с.184), з використанням значного масиву статистичних даних проведено аналіз розвитку інноваційної діяльності в Україні порівняно з лідерами світового ринку (с. 187-201). За результатами аналізу систематизовано індикатори інноваційної діяльності бізнесу, які є основою діагностики умов розвитку інноваційної діяльності бізнесу (с. 202), проаналізовано міжнародні тенденції розвитку інноваційної діяльності підприємств (с.240-252).

Автором вдало використано кореляційний аналіз для вивчення впливу інструментів податкового заохочення інноваційної діяльності підприємств (с. 221-225).

У четвертому розділі «Архітектура та науково-методичні підходи до інноваційного стратегування вітчизняного бізнесу» обґрунтовано методичний підхід до формування системи показників стратегії інноваційного розвитку вітчизняного бізнесу (с. 266-268), структуровано процес розробку та впровадження інноваційних стратегій (с. 306-322), обґрунтовано ключові компоненти інноваційної інфраструктури (с. 307).

Автором вдало використано когнітивне моделювання у контексті аналізу причинно-наслідкових зв'язків інноваційного розвитку бізнесу, доведено доцільність його використання як інструменту інноваційного стратегіювання (с. 268-284).

Важливим науковим доробком є обґрунтована автором концептуальна модель інноваційного стратегування вітчизняного бізнесу, для побудови якої доречно використано сучасний інструментарій mind-map (с.285-287).

У п'ятому розділі «Науково-прикладний інструментарій інноваційного стратегування діяльності вітчизняного бізнесу» узагальнено інструменти інтегрованого управлінського аналізу для інноваційного стратегування діяльності вітчизняного бізнесу (с.335-341) та встановлено їх адресність за етапи інноваційного стратегування (с. 345-346); систематизовано джерела фінансового забезпечення інноваційного стратегування діяльності вітчизняного бізнесу (с. 351-368); розроблено методичне забезпечення оцінки ефективності процесу інноваційного стратегування діяльності вітчизняного бізнесу (с.370).

Заслугує на увагу застосована автором методика прогнозування інноваційного розвитку вітчизняного бізнесу з використанням методу лінійної регресії (с. 374-390), що надало можливість обґрунтувати ключові рекомендації для стимулювання зростання інноваційної продукції (с. 391).

В цілому дисертаційна робота має логічну побудову, її зміст повною мірою розкриває тему наукового дослідження. Наукові положення, які формують новизну дисертаційної роботи, відповідають змісту теми дослідження.

Оцінка наукової новизни дисертаційної роботи

Проведений аналіз дисертаційної роботи Р.В. Янкового дозволяє підтвердити наявність елементів наукової новизни, а саме:

- вперше обґрунтовано архітектуру концептуальної моделі інноваційного стратегування вітчизняного бізнесу на основі використання оригінального поєднання стратегічних і оперативних аспектів управління задля створення гнучких та адаптивних стратегій, що відповідають вимогам мінливих умов ринку з урахуванням місцевих особливостей та ресурсних обмежень (с. 286-305);

- вперше розроблено систему інструментів інтегрованого управлінського аналізу для інноваційного стратегування діяльності вітчизняного бізнесу через інтеграцію різноманітних аналітичних методів (SWOT-аналіз, PESTEL-аналіз, аналіз конкурентоспроможності та інші стратегічні інструменти), врахування специфіки вітчизняного бізнесу із адаптацією інструментів до специфіки українського ринку, розробку прогностичних моделей і сценаріїв (впровадження нових методів для прогнозування розвитку інноваційних ініціатив, що дозволяє здійснювати більш точні прогнози та управляти ризиками), інтегрований підхід до прийняття рішень (використання системного підходу до управління, що об'єднує стратегічне та оперативне управління, що сприяє покращенню ефективності прийняття рішень в інноваційному процесі) (336-352);

- вперше запропоновано методичний підхід до оцінки ефективності процесу інноваційного стратегування діяльності вітчизняного бізнесу, який враховує фінансові результати бізнесу, стратегічні індикатори

успішності інноваційних проєктів, оцінку впливу на ринкову позицію, технологічні переваги, ступінь інтеграції з внутрішніми процесами бізнесу та побудований на основі використання балансового підходу, порівняльного аналізу, SWOT-аналізу, PESTEL-аналізу, фінансово-економічного аналізу, експертних оцінок і програмного забезпечення Python (372-395);

- удосконалено науково-концептуальні засади до стратегічного управління інноваціями, який полягає у створенні інтегрованого підходу, що ефективно поєднує традиційні стратегічні моделі з новітніми інноваційними процесами у напрямку адаптації нових інструментів та механізмів, які дозволяють не тільки ідентифікувати ключові напрямки інноваційної діяльності, а й враховувати динаміку зовнішнього середовища та внутрішніх потреб організації. Цей підхід передбачає розробку комплексної моделі, що інтегрує: *сценарне планування* (для антиципації майбутніх технологічних трендів і ринкових змін); *динамічне стратегічне управління* (дозволяє організаціям швидко адаптуватися до змін умов, оптимізуючи інноваційні ініціативи в реальному часі); *мультистейкхолдерський аналіз* (для забезпечення врахування інтересів усіх зацікавлених сторін – споживачів, партнерів, постачальників та регуляторів, що є критично важливим для успіху інновацій); *портфельний аналіз інновацій* (для ефективного управління ризиками та розподілу ресурсів між різними інноваційними проєктами, з метою максимізації вартості та впливу на розвиток компанії) (с.83-98);

- удосконалено методологічний підхід до аналізу взаємозв'язків між інноваційними процесами в бізнесі та зовнішньоекономічною політикою держави, які відрізняються від наявних системою розробки стратегічних рекомендацій, які спрямовані на оптимізацію обох сфер, підвищуючи ефективність національної економічної діяльності та міжнародної конкурентоспроможності (с. 109-129);

- удосконалено методичний інструментарій для аналізу умов розвитку інновацій в Україні з урахуванням специфічних умов та потреб бізнесу, зокрема культурних, економічних та правових аспектів у напрямках: інтеграції з міжнародними стандартами; забезпечення комплексності економічного аналізу, оцінки технологічних та наукових можливостей, а також оцінки конкурентного середовища; апробації та валідації методик задля збору інформації від різних зацікавлених сторін, а також здійснення аналізу з метою подальшого вдосконалення методичного інструментарію; формування рекомендацій для підприємств щодо оптимізації інноваційного процесу, що сприяє підвищенню їхньої конкурентоспроможності та сталому розвитку (с.183-216);

- удосконалено методичні підходи до розробки та впровадження стратегії інноваційного розвитку бізнесу, які, на відміну від наявних, спрямовані інтенсифікувати вплив інноваційного стратегування вітчизняних підприємств на глобальну економічну систему через удосконалення механізмів міжнародного трансферу інновацій, створення платформ для міжнародного співробітництва, адаптації до міжнародних стандартів та норм (с.266-285);

- розвинуто термінологію управління підприємством в частині уточнення визначення поняття «інноваційне стратегування бізнесу», що інтегрує елементи стратегічного управління, технологічного розвитку та адаптивності до мінливих ринкових умов (с.48-80);

- виділено науково-теоретичні підходи до інноваційного стратегування бізнесу, які доповнені методикою комплексного аналізу та розвитку наявних теоретичних рамок, з акцентом на інтеграцію передових інновацій та технологій у стратегічне управління бізнесом, що дозволяє виявити та систематизувати ключові елементи, які впливають на успіх інноваційного стратегування в різних ринкових умовах (с.130-155);

- набуло подальшого впровадження систематизація комплексу методик та процедур, адаптованих до специфіки вітчизняного бізнесу в

рамках адміністрування інноваційного стратегування, яка полягає в створенні інструментарію, що враховує унікальні умови та виклики, які стоять перед українськими підприємствами, забезпечуючи глибше розуміння потреб та можливостей місцевих компаній у контексті глобальних інноваційних трендів, а також сприяючи формулюванню ефективних стратегій управління інноваціями, що є вирішальним для досягнення стійкого розвитку та конкурентоспроможності (с.156-169);

- досліджена методика аналізу міжнародних тенденцій розвитку інноваційної діяльності підприємств, яка передбачає розгляд сучасних міжнародних підходів до управління інноваційним розвитком підприємств і визначає їх можливі переваги та виклики при впровадженні в українському контексті, сприяючи ефективному переходу до новітніх технологій та підвищенню конкурентоспроможності національного бізнесу. Проведений аналіз дозволив систематизувати напрями адаптації міжнародного досвіду інноваційного стратегування бізнесу в Україні: інтеграція управлінських практик, фінансова підтримка інновацій, законодавче регулювання, культурна та освітня адаптація, глобальна інтеграція (с.240-253);

- уточнені стратегічні напрями підвищення ефективності фінансового забезпечення інноваційного стратегування вітчизняного бізнесу, які передбачають: інтеграцію фінансового стратегування зі стратегічним управлінням; удосконалення фінансового моніторингу і контролю; розвиток фінансових інструментів підтримки інновацій; адаптацію до ринкових та юридичних реалій (с.306-323).

Практичне значення одержаних результатів дисертації

Дисертація здобувача є самостійним завершеним науковим дослідженням, основні положення якого спрямовані на дослідження питань теорії та методології інноваційного стратегування вітчизняного бізнесу.

Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні висновків і пропозицій щодо теоретичного та методологічного забезпечення формування й реалізації інноваційного стратегування вітчизняного бізнесу для ефективного впровадження інновацій і зміцнення конкурентних позицій українських підприємств на глобальному ринку. Теоретичні та прикладні результати впроваджено в практичну діяльність Комітету Верховної Ради з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів (довідка № 54/24 від 30 жовтня 2023 року); Житомирської обласної державної адміністрації (довідка № 350-345/800-11 від 11.11.2023 року); ТОВ «Вальтек» (довідка № 06122023-01 від 6 грудня 2023 року); ФГ «Агроекспрес» (довідка № 467/85 від 5 березня 2024 року); ФГ «Полісся агрогруп» (довідка № 834-03 від 22 квітня 2024 року); АТ «Житомирський маслозавод» Рудь (довідка № 104/39 від 29 квітня 2024 року); Державного університету “Житомирська політехніка” (довідка № 44-13.00/247 від 16.02.2024 року) та ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая» (довідка про впровадження № 02/2737 від 14 грудня 2023 року).

Повнота викладення результатів дисертації у наукових працях

Основні положення та результати дисертації доповідалися, обговорювалися та були схвалені на науково-практичних конференціях, а також викладені у 57 наукових працях, зокрема: 5 монографій (в тому числі 1 – одноосібна); 9 статей індексованих у наукометричних базах (Scopus, WoS); 23 статті у наукових фахових виданнях України; 1 стаття в іноземному виданні та 19 тез доповідей на міжнародних і всеукраїнських конференціях. Опубліковані праці повністю відображають результати проведених наукових досліджень, їх кількість є достатньою для висвітлення результатів дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

Відповідність змісту реферату основним положенням дисертації

Реферат дисертації за своїм змістом повністю відповідає основним положенням, результатам, висновкам дисертації, відбиває її структуру та логіку викладення матеріалу.

Відповідність паспорту спеціальності

Зміст дисертаційної роботи загалом та отримані результати зокрема повністю відповідають паспорту спеціальності 08.00.04 – “Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності”, а саме таким його пунктам: «інвестиційна та інноваційна діяльність підприємства», «управління виробничо-господарською діяльністю підприємства (менеджмент)», «функції та технологія управління підприємством (менеджмент)», «види планування: стратегічне, тактичне планування й оперативно-календарне планування, бізнес-планування», «прогнозування перспектив технологічного оновлення підприємств з урахуванням загальних тенденцій науково-технічного й інноваційного розвитку».

Зауваження та дискусійні положення дисертаційної роботи

Оригінальність проведеного дослідження, методологічні підходи до розв’язання поставлених завдань, суб’єктивне розуміння опонентом певних положень дисертації, зумовлюють деякі дискусійні питання, які, на погляд опонента, потребують уточнення:

1. Автором у першому розділі проведено глибокий критичний аналіз щодо розвитку поняття стратегування (с. 63-66). На наш погляд, дослідження було б більш повним якби автор провів порівняння дефініцій «стратегування» та «стратегічне управління», що надало б можливість більш ґрунтовно виокремити істотні ознаки дефініції «стратегування».

2. Автором вдало обґрунтовано елементи системи стратегічного управління інноваційною діяльністю бізнесу (с. 88). На наш погляд, запропоновану модель доречно було б доповнити стадією управління ризиками, пов'язаними з впровадженням інноваційних стратегій, що надало б можливості обґрунтувати шляхи їх мінімізації. Важливість даної стадії обумовлена впливом воєнного стану на інноваційний розвиток вітчизняного бізнесу. Робота значно виграла б за наявності аналізу специфічних викликів та можливостей для інноваційних стратегій у таких умовах, зокрема щодо адаптації бізнес-процесів та управління ризиками.

3. У другому розділі автором (с.130-146) автором ретельно досліджено особливості методології аналізу інноваційного стратегування та запропоновано структуру моделі управлінського аналізу (с.132). На наш погляд, доцільно надати більш ґрунтовне пояснення вибору методів та інструментів дослідження. Так, варто було б додати обґрунтування вибору SWOT-аналізу та PESTEL-аналізу (с.138), а також описати їхні переваги та недоліки у контексті дослідження інноваційного стратегування.

4. Автором систематизовано методи адміністрування (с. 156-166) та надано напрями модернізації (с. 167-168) інноваційного стратегування діяльності вітчизняного бізнесу. Дослідження було б більш повним, якби автор деталізував можливості застосування на практиці наведених загальних висновків (с.163-164) та розглянув конкретні приклади впровадження інноваційних стратегій в українських компаніях.

5. У третьому розділі автором проведено глибокий аналіз статистичних даних щодо оцінювання індикаторів інноваційної діяльності бізнесу та фінансових інструментів забезпечення розвитку інноваційної діяльності (с.182-238). На наш погляд, автору доцільно було більш ґрунтовно провести аналіз фінансування інновацій з конкретними прикладами успішних моделей фінансування, таких як венчурний капітал, краудфандинг, державні гранти тощо, з конкретними кейсами українських компаній. Такі дані надали б змогу автору підсилити висновки про сучасні тенденції впровадження та розвитку інноваційного стратегування бізнесу.

6. В четвертому розділі автором проведено аналіз міжнародних тенденцій розвитку інноваційної діяльності підприємств (с.307-322). На

наш погляд, дослідження було повним, якби автор провів більш детальніший порівняльний аналіз з іншими країнами для виявлення унікальних особливостей інноваційного розвитку в Україні, розглянув інноваційні стратегії інших країн, навів конкретні приклади успішних інноваційних проектів у країнах з високим рівнем інноваційного розвитку. Це надало б змогу зробити більш ґрунтовні рекомендації для вітчизняного бізнесу.

7. У п'ятому розділі автором вдало використано PEST-аналіз для обґрунтування інноваційного розвитку вітчизняного бізнесу (с. 336). На наш погляд, результати PEST-аналізу були б більш глибокими, якби автор ввів вагові коефіцієнти за сегментами факторів (політичні, економічні, соціальні, технологічні), що надало б змогу більш вагомо оцінити їхній вплив на спроможність інноваційного розвитку вітчизняного бізнесу та надати більш ґрунтовні рекомендації для держави, бізнесу та суспільства.

Зазначені зауваження не знижують науково-практичної цінності дисертації здобувача, є дискусійними і можуть бути обговорені під час захисту дисертації.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Янкового Романа Васильовича “Інноваційне стратегування діяльності вітчизняного бізнесу” є самостійним, завершеним, цілісним, логічним за структурою науковим дослідженням. Поставлену мету досягнуто, завдання – розв’язано та висвітлено у заключних висновках. Зміст реферату та основних положень дисертації ідентичні. За актуальністю розглянутих задач, за змістом та якістю теоретичних і методичних розробок, обсягом досліджень, науковим рівнем та практичною цінністю робота відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук. Тема дисертаційної роботи “Інноваційне стратегування діяльності вітчизняного бізнесу” відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) та вимогам пп. 7-9 “Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук”,

затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197, що висуваються до докторських дисертацій, а її автор – Янковой Роман Васильович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

Доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту організацій
Одеського національного
економічного університету

Інна КУЗНЕЦОВА

Підпис: *І. Кузнецова*
Засвідчую:
Нач. відділу кадрів _____
" " 20__

12.09.2024р.

